
07.09.2016

Õigusest sõltub, kui kiiresti saavad majandusagendid pöörata uue lehekülje, alustada uuesti ja värskest. Ehk kui palju raha meil kõigil on ja saab olema, kirjutab finantsinspektsiooni juht **Kilvar Kessler**.

Eestis on vähe kirjutatud õiguse rollist parema normaalsuse saavutamisel, kuna õigust on nähtud ning käsitletud vähemalt majanduse tsüklite kontekstis küllaltki kitsa tehnilise instrumendina.

Õigusnorm on riigi sunnijõuga tagatud käitumisnorm. Tavaliselt seondub õigus seaduste ja kohtutega. Majandusvallas eelkõige lepingute, äriühingute ja pankrotiga.

Armastatakse nentida, et majanduses tegeleb seadus turutõrkega, suunates riske või võimalusi ühele või teisele rühmale ehk normi adressaadile. Seadused kehtestavad ka selle, kuidas õigust mõistetakse, kuidas toimivad kohtud ning kuidas kohtuotsuseid täidetakse. Lühidalt – menetlusseadused kehtestavad tõe väljaselgitamise algoritmi, seaduse rakendamiseks vajaliku faktoloogia leidmise ning fikseerimise kulu.

Bürokraatia ei pruugi rohkem kaitsta

Näiteks ühes riigis võib vara võõrandada ostja ning müüja kokkuleppel. Riik siin usaldab oma kodanikke või siis ei hooli – see sõltub ilmavaatest. Teises riigis aga on sama vara võõrandamiseks vaja kolme ameti nõusolekut ning lisaks tuleb võõrandamiseks läbida kohtumenetlus ning tulemus seejärel registreerida avalikus registris. Räägitakse, et see on vajalik lepingupoolte õiguste paremaks kaitseks. Ainult nende tingimuste erisuse korral ja kõigi muude tingimuste sama olles on selge, et vara võõrandamine võtab kasvõi ivakese kauem aega või on sutsu kulukam teise näite puhul.

Saab uskuda, et teises riigis on “õigused paremini kaitstud.” Samas selgub parem kaitstus tagantjärele ja alati ei pruugi see nii olla. Esimene riik võimaldaks aga kiiremat riskide ja võimaluste optimaalseimat ümberpaiknemist ja seeläbi kiiremini leida lisaväärtuse allikaid. Mis omakorda laseb hõlpsamini hüvitada minetused või õiguste rikkumised, kui neid on tekkinud.

Ärgem üritagem parandada vana asja

Majanduse valdkonnas seaduse loomisel ja normide rakendamise kaalumisel on alati mõistlik lisaks õiguste kaitse vaatevinklile ning õigustehnikale vaadata, kas ja milliseid motive norm ja selle rakendamine tekitab: kas suunab kiirele käibele, uutele võimalustele ja ka uutele riskidele või tsementeerib olemasolevat?

Kaldun majanduses toetama õiguslikke lahendeid, mis motiveerivad kiiret käivet, uue parema

normaalsuse otsingut ja minetuste käsitlemist pigem mitte endise olukorra taastamise vormis, vaid tekkinud kahjude tagantjärgi hüvitamisega.

Tegelikkuses pole universaalset retsepti konkreetse lähenemise eelistamiseks, vaid normid kajastavad kompromisse ning iga kaasus oma tehioludega saab ainulaadse lahendi.

** Artikkel ilmus 7. septembril 2016 ajalehes Äripäev.*